

14. 11. 2024

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhrada újmy sekundárních obětí

Tento článek se pokusí přiblížit možné nároky tzv. sekundárních obětí, zejména rodinných příslušníků v případě usmrcení osoby blízké. Nároky tzv. sekundárních obětí jsou upraveny v ustanovení § 2595 - §2968 zákona č. [89/2012](#) Sb. Podle ustanovení § 2959 zákona č. [89/2012](#) Sb. platí, že: Při usmrcení nebo zvlášt závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

Z výše uvedeného ustanovení vyplývá, že nárok na náhradu nemajetkové újmy vzniká zejména nejbližším rodinným příslušníkům, tedy manželovi, dětem nebo rodičům, popřípadě jiné osobě blízké. Pokud jde o osoby blízké, tak těmito osobami se ve smyslu ustanovení § 22 zákona č. [89/2012](#) Sb. rozumí příbuzní v přímé linii, sourozenec, a dále osoby, které by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

Je nutné zmínit, že výše peněžité náhrady není náhradou za lidský život, ale jedná se o náhradu za utrpení sekundární oběti, zejména smutku či pocitu frustrace ze ztráty rodinného příslušníka. Jde tak o osobní nárok, jehož cílem je vyvážit nebo zmírnit nemajetkovou újmu, která vznikla pozůstalému. Pokud jde o výši peněžité náhrady, tak určitý návod dává bohatá judikatura, zejména potom rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018[[1](#)].

Z výše uvedeného rozsudku vyplývá, že pro stanovení výše náhrady je nutné zohlednit okolnosti na straně pozůstalého a rovněž i na straně škůdce. Základními kritérii na straně poškozeného je intenzita vztahu se zemřelým, věk zemřelého a případná existenční závislost na zemřelém. Dalším z podstatných kritérií může být i skutečnost, zda byl pozůstalý svědkem škodní události, např. pokud byl rovněž účastníkem dopravní nehody, při které došlo k úmrtí jeho osoby blízké. Na straně škůdce se poté zkoumá postoj škůdce ke škodní události, forma a míra zavinění a v omezeném rozsahu i majetkové poměry škůdce.

Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018 vyplývá následující:

*„Nejvyšší soud považuje za účelné pro praxi (soudní i mimosoudní) obdobně jako v Metodice k náhradě nemajetkové újmy na zdraví pro zajištění automatické valorizace náhrad vázat jejich vyčíslení na **ukazatel průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného**. Se zohledněním shora zmíněných souvislostí lze za základní částku náhrady považovat v případě nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) **dvacetinásobek průměrné mzdy** (obdobnou metodu užil Krajský soud v Ostravě v rozhodnutích ze dne 2. 12. 2014, sp. zn. 6 To 370/2014, ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. 6 To 404/2015, ze dne 8. 4. 2016, sp. zn. 6 To 51/2016, ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 6 To 122/2016, citováno dle Shrnutí rozhodovací činnosti českých soudů na trestním úseku – rozhodování v adhezním řízení o nárocích na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestnou činností, zpracovaný oddělením dokumentace a analytiky judikatury Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 54/2015, verze aktualizovaná ke dni 31. 7. 2018). Jelikož průměrná mzda za rok 2014 činila dle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem 25 686 Kč, činila by pro daný případ (tj. úmrtí nastalá v roce 2015)*

uvedená částka 513 720 Kč, což zhruba odpovídá částce použité odvolacím soudem. Takto nastavená základní částka je pak východiskem k další úvaze soudu o výši náhrady.“

Jak bylo uvedeno výše, tak v současné době soudy vycházejí ze stejného principu jako Metodika k náhradě nemajetkové újmy, tedy výše náhrady bude vypočtena z dvacetinásobku průměrné hrubé nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství ze rok, který předcházel smrti poškozeného. Tento výpočet pak platí zejména pro nejbližší osoby.

Následně může být takto vypočtená částka modifikována podle výše uvedených kritérií, nicméně nedochází k žádnému radikálnímu navýšení této částky. Navýšení této částky se pohybuje v řádech desítek procent a nikoliv stovek. Pokud tedy došlo k úmrtí například v roce 2024, tak náhrada bude vypočtena jako dvaceti násobek průměrné hrubé mzdy za rok 2023, která činila částku 43.341,- Kč měsíčně. Základní částka by tak činila přibližně 866.820,- Kč[2] pro nejbližší příbuzné. Tato částka však může být přiznána i jiným osobám v případě, že byl mezi pozůstalým a zemřelým velmi intenzivní vztah. V současné době se částka vyplácená pojišťovnami pohybuje přibližně okolo 1.000.000,- Kč pro nejbližší příbuzné.

Nad rámec výše uvedeného mohou pozůstalí rovněž nárokovat přiměřené náklady pohřbu podle § 2961 zákona č. [89/2012](#) Sb. podle ustálené judikatury se jedná zejména o náklady účtované pohřebním ústavem, hřbitovní poplatky, cestovní výlohy a náklady na smuteční ošacení, zřízení pomníku nebo desky a úpravu hrobu.

Pokud zemřelý poskytoval pozůstalému výživu nebo byl povinen poskytovat výživu, má pozůstalý rovněž nárok na peněžitý důchod od škůdce ve smyslu § 2966 zákona č. [89/2012](#). Výše peněžitého důchodu pak bude odpovídat rozdílu mezi dávkami důchodového pojištění (např. sirotčí důchod, vdovský důchod) a potenciálním výživným poskytovaným od zemřelého. Jedná se zejména o vyživovací povinnost mezi předky a potomky, případně mezi manželi.

Pokud jde o další nároky sekundárních obětí, tak poměrně nedávným plenárním nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 14/24[3] dospěl Ústavní soud k závěru, že sekundárním obětím (tj. osobám blízkým primární oběti) mohou příslušet veškeré relevantní nároky na náhradu újmy na psychickém zdraví způsobené v důsledku usmrcení či zvláště závažného ublížení na zdraví primární oběti.

Stěžovatelka se v tomto případě domáhala po pojišťovně náhrady újmy na zdraví, a to v podobě ztráty na výdělku a nákladů na léčení, když tvrdila, že tato újma vznikla v důsledku dopravní nehody, při které došlo k usmrcení snachy stěžovatelky a dvou nezletilých vnoučat. Stěžovatelce byl diagnostikován těžký stupeň deprese, která způsobila pracovní neschopnost stěžovatelky.

Podle Nejvyššího soudu stěžovatelka nebyla tzv. primární obětí, proto ji vznikl nárok pouze podle § 2959 zákona č. [89/2012](#) Sb. a nikoliv nároky tzv. primární oběti, tj. nárok na náhradu újmy, ať už na zdraví ve smyslu § 2958 zákona č. [89/2012](#) Sb. nebo na majetku v podobě ztráty na výdělku podle § 2962 zákona č. [89/2012](#) Sb., či vynaložených nákladů na léčení podle § 2960 zákona č. [89/2012](#) Sb.

Ústavní soud se tak ve svém nálezu zabýval výkladem ustanovení § 2959 zákona č. [89/2012](#) Sb.

„Jak bylo shora uvedeno, obecné soudy v souvislosti se způsobenou psychickou újmou ve své judikatuře rozlišují míru zásahu do psychického zdraví sekundární oběti. To znamená, že od sebe oddělují případy, kdy na straně sekundární oběti vznikne "pouze" citová újma, a situace, kdy je u ní diagnostikováno psychické onemocnění, újma ze šoku - to pak vede, jak shora uvedeno, ke zvýšení peněžité náhrady za citovou újmu podle § 2959 o. z. Nicméně nelze přehlížet, že posléze uvedený zásah do absolutního práva je ze strany obecných soudů vnímán jen jako jakýsi "přivěšek" způsobené

citové újmy, okolnost, která se zohlední ve výši odčinění nemajetkové újmy vzniklé zásahem do rodinného a soukromého života. Podle stávající soudní praxe dochází k odčinění újmy ze šoku nesystémově v rámci § 2959, tedy tím způsobem, že se navýší náhrada za způsobenou citovou újmu. Obecné soudy nerozlišují podstatu právem chráněného statku. Zatímco v případě náhrady za způsobenou citovou újmu je právem chráněn soukromý a rodinný život sekundární oběti, v případě újmy ze šoku spočívající ve vyvolání posttraumatické stresové poruchy je to její zdraví. **V případech obdobných stěžovatelce je sekundární obětí osobou primárně poškozenou na zdraví, které náleží vůči provozovateli vozidla podle § 2894 odst. 1 i 2, § 2927 a násl. a § 2956 o. z. veškeré náhrady (majetkové i nemajetkové újmy) při ublížení na zdraví, které občanský zákoník zmiňuje v § 2958 a § 2960 a následující.** Je-li ve věci dána příčinná souvislost mezi škodní událostí a způsobenou újmu, není důvod, aby obecné soudy musely judikaturou suplovat nároky na kompenzaci majetkové újmy plynoucí poškozenému např. z § 2960 o. z., § 2962 o. z., a dalších zvýšenou náhradou újmy nemajetkové podle § 2959 o. z.

Z výše vyložených důvodů má Ústavní soud za to, že aplikací § 2959 o. z. na daný případ není vyčerpán potenciál náhrady újmy za zásah do tělesné a duševní integrity stěžovatelky. Z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny vyplývá princip úplné náhrady újmy, majetkové i nemajetkové, tomu, kdo tuto újmu utrpěl. Pouhé navýšení náhrady za citovou újmu (zásah do rodinného a soukromého života) nemůže nahradit majetkovou (a nemajetkovou) újmu poškozeného na zdraví. **Navíc navýšení náhrady újmy ve smyslu zmíněné judikatury Nejvyššího soudu představuje toliko jednorázovou platbu, což neodráží povahu zásahu do majetkových práv stěžovatelky.**

Z výše uvedeného tak jednoznačně vyplývá, že sekundární obětí může vzniknout rovněž nárok na náhradu nemajetkové újmy na psychickém zdraví sekundární oběti, pokud bude existovat příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem újmy na psychickém zdraví sekundární oběti. Ústavní soud se tak tímto nálezem odklonil od dosavadní judikatury, která zastávala názor, že v případě zhoršeného psychického zdraví sekundární oběti má dojít pouze ke zvýšení náhrady újmy ve smyslu § 2595 zákona č. [89/2012](#) Sb. Tento náleží Ústavního soudu je tak zcela průlomovým v otázce odškodňování sekundárních obětí.

Mgr. Jan Lipavský,
advokát

Mgr. Sandra Grätzová,
advokátní koncipient

PPS advokáti s.r.o.

Velké náměstí 135/19
500 03 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2

Fax: +420 495 512 838

e-mail: pps@ppsadvokati.cz

[1] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2018, sp. zn. 894/2018

[2] K dispozici >>> [zde](#).

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 28.5.2024, sp. zn. Pl. ÚS 14/24

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)